

2. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. ст. 131.

3. Про запобігання та протидію домашньому насильству Закон України. №2671-VIII від 17.01.2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 5. ст.35.

ПРОТИДІЯ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Віктор ЛЮБЧИК, професор кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

Торгівля людьми є актуальною і важливою проблемою, що має розв'язуватися на міжнародному, національному та місцевому рівнях. Так торгівля людьми, як явище, існує з давніх часів і має глибоке історичне коріння, тісно пов'язане з рабством і работоргівлею. На ранніх стадіях ставлення до купівлі-продажу людей було звичним, нормою, вважалось, що чим більша кількість рабів у володінні, тим власник майновитіший, та згодом змінилось на ліберальне. У міру еволюції суспільство усвідомило неможливість існування такої форми використання людей, яка порушує їхнє право на життя, свободу, особисту недоторканність, право вільно пересуватися, вибирати місце перебування і проживання.

Боротьба з торгівлею людьми є невід'ємною складовою частиною діяльності органів Національної поліції по боротьбі із злочинністю, які, зокрема, здійснюють заходи щодо виявлення злочинів торгівлі людьми, осіб, які постраждали від торгівлі людьми, встановлення осіб - торгівців людьми та притягнення їх до відповідальності шляхом реалізації організаційних, оперативно-розшукових, адміністративно-правових, процесуальних, аналітично-дослідницьких, інформаційних та інших заходів.

Так, згідно Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми у ст.4 надається визначення, а саме:

- а) «торгівля людьми» означає найм, перевезення, передачу, приховування або одержання осіб шляхом погрози або застосування сили чи інших форм примусу, насильницького викрадення, шахрайства, обману, зловживання владою або безпорадним станом або наданням чи отриманням плати чи вигоди для досягнення згоди особи, яка має владу над іншою особою, для експлуатації. Експлуатація включає в себе, принаймні, експлуатацію проституції інших осіб чи інші форми сексуальної експлуатації, примусову працю чи послуги, рабство чи подібну до рабства практику, поневолення або вилучення органів;

- б) згода жертви торгівлі людьми на умисну експлуатацію, визначену в пункті «а» цієї статті, не має значення, якщо було застосовано засоби, зазначені в пункті «а»;

- с) найм, перевезення, передача, приховування або одержання дитини для експлуатації вважається торгівлею людьми, навіть якщо це не включає будь-яких засобів, зазначених у пункті «а» цієї статті;
- d) «дитина» - будь-яка особа віком до 18 років;
- е) «жертва» - будь-яка фізична особа, що є об'єктом торгівлі людьми, як її визначено в цій статті [1].

На сьогоднішній день приблизно 180 країн мають законодавство, що дозволяє протидіяти проявам торгівлі людьми. Складність та багатогранність цього явища обумовили різні підходи до криміналізації діяння кримінальні кодекси різних країн трактують цей злочин по-різному [2], в одних країнах торгівля людьми виділена в окремий склад злочину (Австрія, Республіка Білорусь, Республіка Вірменія, Грузія, Данія, Ізраїль, Республіка Казахстан, Киргизька Республіка, Литовська Республіка, Республіка Молдова, Російська Федерація, Республіка Таджикистан, Республіка Узбекистан, Франція, ФРН, Швейцарія, Японія), в інших не виділена в окремий склад та переслідується в рамках інших наявних законів (Австралія, Азербайджанська Республіка, Аргентина, Бельгія, Естонська Республіка, КНР, Республіка Корея, Нідерланди, Норвегія, Сан-Марино, Таїланд, Туреччина) або не переслідується зовсім (Республіка Болгарія, Латвійська Республіка, Республіка Польща, Туркменістан, Швеція) [3]. Наприклад, торгівля жінками з метою примусу до заняття проституцією часто переслідується за статтями за контрабанду або за злочини, пов'язані з проституцією, як, наприклад, за сутенерство. Обмежена сфера застосування таких законів дає змогу особам, які займаються торгівлею людьми, отримувати порівняно м'яке покарання, незважаючи на серйозність і жорстокість такого злочину.

Сполучені Штати Америки на відміну від багатьох інших країн цивілізованого світу у США проблема рабства і торгівлі людьми була розв'язана набагато пізніше.

Лише в 1910 р. у США був прийнятий закон, який і донині застосовується для кримінального переслідування осіб, обвинувачуваних у торгівлі людьми. Даний нормативний акт відомий як Mann Act (White Slave Act) «Закон про біле рабство». Цей закон входить у Звід Законів США і включений у главу 117 розділу 18. Із моменту прийняття, положення Акта про біле рабство зазнали значних змін у зв'язку з результатами його застосування. Виклад змісту статей став більш узагальненим, що дало змогу значно розширити сферу їх використання.

11 вересня 2000 р. Сенат США одностайно ухвалив новий закон, спрямований на захист жертв домашнього насильства і торгівлі людьми. Частина зазначеного нормативного акта присвячена боротьбі з нелегальним ввезенням жінок у країну з метою сексуальної й іншої експлуатації, а також захисту жертв і притягненню осіб, винних у зазначених злочинах, до кримінальної відповідальності (Trafficking Victims Protection Act of 2000).

Закон забезпечує допомогу жертвам, які воліють подати позов проти торгівців людьми, надає захист і притулок, а також санкціонує внесення змін

в імміграційне законодавство, що припускає звільнення від негайної депортації і присвоєння статусу біженців з наступним наданням постійного дозволу на проживання після трьох років перебування на території країни. Тим самим уможлиблюється судовий розгляд справ, пов'язаних з торгівлею людьми.

Крім розгляду й уточнення політичних аспектів, у Законі містяться норми, що належать до різних галузей права: процесуального, міграційного, адміністративного й ін.; у ньому міститься ціла система дефініцій, що визначають практично будь-яке поняття, пов'язане з торгівлею людьми.

Важливо зазначити, що обидва ці нормативні акти не підміняють один одного, а взаємно доповнюють, оскільки криміналізують різні діяння. Закон про біле рабство діє у відношенні будь-якої особи, що свідомо переміщає іншу особу через кордон штату або держави з метою залучення в проституцію або здійснення інших правопорушень сексуального характеру. Повія в даному випадку визнається жертвою, а її згода не пом'якшує відповідальності. Карається дане діяння позбавленням волі на строк до 10 років і/або штрафом.

У цілому американське законодавство, яке криміналізує торгівлю людьми і пов'язані з нею діяння, є одним із найпрогресивніших у світі. Воно найбільше відповідає міжнародному праву, зокрема Протоколу ООН проти торгівлі людьми 2000 р., на відміну від національних законодавств інших країн, що, безсумнівно, свідчить про сучасність використовуваних юридичних конструкцій та відповідність їх реальності [4].

Так розумний аналіз та імплементація окремих положень американського права, присвячених торгівлі людьми, допоможе українському законодавцеві модифікувати чинні кримінальні норми, уникнувши помилок, уже допущених і виправлених у США, тим самим заощадивши час на еволюцію норм права і забезпечивши дотримання проголошених Конституцією прав людини.

Список використаних джерел:

1. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 21.09.2010 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_858#Text.
2. Кримінальний Кодекс Німеччини (Strafgesetzbuch Deutschland) – Режим доступу : <http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/>; Кримінальний Кодекс Бельгії (Strafwetboek Belgie) URL: http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&table_n
3. Негодченко Д. О. Кримінальна відповідальність за торгівлю людьми в Україні та інших країнах : порівняльно-правовий аналіз : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 “Кримінальне право та криминологія ; кримінально-виконавче право” /Д. О. Негодченко. Харків. 2011. 22 с.

4. Кушнір О.В.: Міжнародні стандарти протидії торгівлі людьми URL: <https://goal-int.org/mizhнародni-standarti-protidii-torgivli-lyudmi/>.

УПРАВЛІНСЬКИЙ ПІДХІД У ЗАПОБІГАННІ ТА ПРОТИДІЇ ПРОЯВАМ НАСИЛЬСТВА: ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

Віктор СПИВАК, завідувач кафедри соціології та суспільних наук Академія праці, соціальних відносин і туризму, доктор політичних наук, професор

Насильство в закладі освіти – це сплановані або спонтанні агресивні дії, що відбуваються на його території або в його приміщеннях під час занять, перерв, на шляху до нього і назад, а також на заходах, які проводить заклад в іншому місці. Суб'єктами і об'єктами насильства у закладі освіти можуть бути педагоги, інші працівники, учні та їхні батьки. Представник будь-якої з названих груп може бути ініціатором насильницьких дій, постраждалою стороною або свідком [1 с.17].

Існують різні критерії для визначення видів насильства, які відбуваються в закладі освіти. Як правило, в міжнародних дослідженнях застосовують класифікацію насильства, засновану на видах агресивних дій щодо потерпілої особи: фізичне, психологічне, сексуальне і економічне насильство. Насильством також є дискримінація за будь-якою ознакою, яка полягає в упередженому ставленні до особи та відповідних діях. За проявом виокремлюють одноразові насильницькі дії і систематичне, регулярно повторюване насильство – булінг. Відповідно до домінантної у багатьох випадках насильства гендерної складової, вирізняють гендерне насильство.

Згідно зі статтею 25 Закону України «Про освіту» засновник закладу освіти або уповноважена ним особа: здійснює контроль за виконанням плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькування) в закладі освіти; розглядає скарги про відмову у реагуванні на випадки булінгу (цькування) за заявами здобувачів освіти, їхніх батьків, законних представників, інших осіб та приймає рішення за результатами розгляду таких скарг; сприяє створенню безпечного освітнього середовища в закладі освіти та вживає заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг (цькування), стали його свідками або постраждали від булінгу. У статті 26 Закону визначено, що керівник закладу освіти забезпечує створення у закладі освіти безпечного освітнього середовища, вільного від насильства та булінгу (цькування). У статті 54 Закону зазначено, що педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов'язані: захищати здобувачів освіти під час освітнього процесу від будь-яких форм фізичного та психологічного насильства, приниження честі та гідності, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю здобувача освіти, запобігати вживанню ними та іншими особами на території закладів освіти